

סוגיות בדף היומי

זבחים צ"ד: "בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש"

חגיגה. דעת הרמב"ם שאין חיוב על קריעת בגדי כהונה אלא דווקא כאשר הקורע כוונתו להשחית את הבגד, ולא כאשר כוונתו לתקן את הבגד, כמו שמצינו בהל' שבת שיש קריעה שהיא קלקול ויש קריעה שנחשבת לתיקון, כגון אדם שקורע בגד כדי להוציא תולעת מהבגד וכל כיו"ב. סבור הרמב"ם שאיסור קריעת בגדי הכהונה הוא רק דרך השחתה ומלשונו של הרמב"ם משתמע שאין הבדל בין קריעת שאר בגדי כהונה לבין קריעת המעיל שבשניהם דווקא קריעה כזו של דרך השחתה היא שמחייבת מלקות, ועל כך נאמר בתורה: "לא יקרע". שואל בעל הקרבן חגיגה: א"כ מדוע במעיל שנטמא סבור ריש לקיש שיש למצוא עצה אחרת כדי לכבס את דם החטאת שניתז במקום קדוש, והרי קריעת המעיל באופן כזה היא אך ורק בכדי להפריח את הטומאה, להעלות את המעיל מטומאה לטהרה. לכאורה קריעה כזו לא צריכה להיחשב לקריעה של דרך השחתה, מה לי אדם קורע בגד לצורך הוצאת תולעת, ומה לי אדם שקורע בגד לצורך הוצאת טומאה, היה א"כ על ר"ל לומר שאפי' במעיל שנטמא יש אפשרות לקרוע אותו מחוץ לעזרה בכדי להעלותו מטומאה לטהרה. מדברי הגמ' משתמע שגם קריעה כזו שתכליתה לטהר את הבגד עדיין יש בו את האיסור של לא יקרע, כיצד מתיישב הדבר עם הגדרת הרמב"ם שאין איסור קריעה אלא בדרך השחתה, ע"כ קושי' בעל הקרבן חגיגה.

יסוד עמוק שהתחדש בבית מדרשם של שנים מגדולי האחרונים הגאון בעל המנ"ח בפר' תצווה, והגאון בעל השפ"א בחיבורו למס' יומא ע"ב. משמש להם בסיס לתירוץ על הקושי' הזו. בעל הקרבן חגיגה תמה כאמור שאליבא דר"ל לא ניתן לקרוע את המעיל בכדי להעלות אותו מטומאה לטהרה, והרי יש לדמות את הקריעה הזו לקריעה של הוצאת תולעת, כשם שקריעה זו לא נחשבת להשחתה כך גם הקריעה לצורך טהרה.

סבורים אותם גאונים שיש חילוק בין שתי הקריעות הללו, שהרי כאשר קורעים את הבגד לצורך הוצאת תולעת אין הקלקול שבבגד משמש לתיקון, אין אפשרות להוציא את התולעת אא"כ יעשה חור בבגד שדרכו ניתן יהיה להוציא את התולעת, אם אפשר היה לעשות את החור בלי לקלקל את הבגד, גם אז היתה עשיית החור משמשת את הקורע, משא"כ לגבי טומאה וטהרה. מדוע באמת כאשר בגד שנקרע פורחת ממנו הטומאה. ההסבר הוא בכך שהטומאה אינה חלה רק על דבר חשוב שיש לו שם בגד. כאשר הבגד נקרע ופורח שם בגד ממנו ממילא פורחת הטומאה. נמצא, שכאשר אדם קורע בגד בכדי לטהר אותו עליו דווקא להשחית את הבגד בשעת קריעה, שדווקא השחתה, הקלקול, הוא זה שמביא את הטהרה, אם הבגד לא יתקלקל, אם לא יפקע שם בגד ממנו, לא תפרח הטומאה, הרי שהקלקול תכליתו אמנם לתיקון, אבל חייב להיקרא קלקול ע"מ שהוא יוכל להביא את התיקון. וזהו ההבדל שבין שתי הקריעות. כאשר קורעים בגד ע"מ להוציא תולעת, לא הקלקול שבקריעה משמש לתיקון, ולכן אנחנו לא יכולים להתייחס אל הקריעה כאל תיקון, אבל לגבי טהרה בגד, הקריעה חייבת להיות קלקול בכדי שהיא תביא לתכלית של הטהרה, וכיון שאין אפשרות להביא טהרה לבגד אלא דווקא ע"י קריעה ששם קלקול עליה, שוב כאשר הבגד הוא מבגדי כהונה לא ניתן לקרוע את הבגד, הגם שהתכלית היא לצורך טהרה, שהרי סו"ס הקריעה עצמה חייבת להיות בצורה של קלקול של השחתה, והמקרה בגדי כהונה דרך השחתה לוקה. [האדמו"ר מטאלנא שליט"א]

בפרק דם חטאת מתבארים פרטי הדינים של דם של קרבן חטאת שניתז על בגד או על כלי. נא' בתורה בפר' צו "זאת תורת החטאת וכו' כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש", ז"א דם של קורבן חטאת שניתז על כל בגד שהוא יש חובה לכבס את הבגד דווקא במקום קדוש היינו בעזרה.

נאמר במשנה בגד שניתז עליו דם חטאת, והבגד יצא מחוץ לעזרה יש חובה להכניס את הבגד חזרה לעזרה ולכבס אותו במקום קדוש כמו שנא' בתורה. ממשיכה המשנה: "נטמא חוץ לקלעים" אם ניתז על הבגד דם חטאת ואותו בגד הוצא מחוץ לעזרה ושם הוא נטמא, מעתה אין אנו יודעים כיצד לנהוג, להכניס את הבגד בטומאתו לעזרה אין אפשרות משום שאסור להכניס דבר טמא לעזרה, לכבס את הבגד בחוץ אין אפשרות שהרי נא' שיש לכבס במקום קדוש, להטביל את הבגד במקווה מחוץ לעזרה בכדי שיעלה מטומאה לטהרה אין אפשרות, שהרי עצם הכנסת הבגד למקווה תיצור גם כיבוס והרי התורה מקפידה שהכיבוס יעשה דווקא במקום קדוש. נא' במש': "קורעו מכניסו ומכבסו" יש אפשרות להפקיע את הטומאה מהבגד לא ע"י הטבלה במקווה אלא ע"י קריעת הבגד, שהרי למדנו במס' טהרות, בגד שנקרע פרח טומאתו, ברגע שהבגד נקרע חשיבותו בטלה, שוב אין לו שם בגד והטומאה פורחת, לכן ניתן לקרוע את הבגד, ובכך מכניסים בגד טהור, ומכבסים אותו בעזרה.

בסוג' הגמ' בדף צ"ה מופיע דין מעניין: אמר ר"ל מעיל שנטמא מכניסו בפחות מ-3 על 3 ומכבסו משום שנא' "לא יקרע". דברנו במש' על בגד כזה שהוזה עליו מדם חטאת והבגד יצא אל מחוץ לקלעים ונטמא שם. שללנו את כל האפשרויות הפשוטות: אין אפשרות לטבול את הבגד בחוץ, אין אפשרות להכניס את הבגד כמות שהוא, יש אפשרות אחת לקרוע את הבגד בחוץ ואז להכניסו ולכבסו. כל זאת כאשר אנו דנים על בגד רגיל, מה קורה כאשר דם החטאת ניתז על המעיל מבגדי הכהונה, והרי על המעיל נא' "לא יקרע". הקורע בגדי כהונה עובר על לא תעשה. מעתה, כיצד ניתן להסתדר עם הבעיה של המעיל, לכבס אותו בחוץ או להטבילו אין אפשרות, להכניסו במצב טמא אין אפשרות שהרי אסור להכניס בגד טמא למקדש, לקרוע אותו גם אין אפשרות שהרי נאמר "לא יקרע". מה נעשה במקרה הזה. מצא ריש לקיש עצה אחרת: "מכניסו בפחות משלוש על שלוש ומכבסו". האיסור להכניס דבר טמא לבית המקדש אינו חל אלא דווקא כאשר מכניסים את כל הדבר הטמא, אבל כאשר לוקחים בגד טמא ומכניסים מן הבגד חלק קטן שאין בו שלוש על שלוש אצבעות, אנו אומרים שהחלק שנכנס אין בו חשיבות ואין המכניס עובר על האיסור של הכנסת דבר טמא, ניתן אם כך לעמוד עם המעיל בחוץ ולהכניס את החלק עליו ניתז דם החטאת באופן כזה שלא יכנס לתוך העזרה אלא רק חלק קטן של פחות משלוש על שלוש ואת החלק הזה לכבס, וכך להמשיך ולהכניס כל פעם רק פחות משלוש על שלוש ולכבס כדי לקיים את מה שנאמר: "תכבס במקום קדוש". בבגד אחר לא נדחקנו להשתמש בעצה הזו שהרי לא קל לכבס באופן כזה שכל הבגד מחוץ לעזרה ובתוך העזרה נמצא רק חלק של פחות משלוש. בבגדים אחרים נתנה המשנה את העצה הפשוטה של קריעה אבל במעיל כאשר אין לנו אפשרות אחרת מצא ריש לקיש את העצה של הכנסה פחות מ' על ג'.

הגאון בעל המשנה למלך בפ"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה כ' מביא על דברי גמרתנו קושי' חזקה מבעל הקרבן